

SCHAKEN IN DE DELTA

Kan een zeilevenement verslavend zijn? Als je het de deelnemers aan de Zeeuwse Duotocht vraagt, wel. Rob Bijnsdorp en zijn zoon Bouke deden dit jaar voor de elfde keer mee, in een Beneteau First 210. Ze gingen voor de overwinning, maar de weersverwachtingen waren niet mals.

Tekst ROB BIJNSDORP Foto's JEAN-JACQUES MAARTENSE, LEO ADRIAANS, KOERT MARINESSEN, MATHIJS DE JONG, ROB BIJNSDORP EN ROB VAN STIGCHEL

Sigmund (Dehler 25) dichtgereefd.

Even een ontmoeting, daarna weer alleen met je eigen plan.

Vier dagen en drie nachten zeilen in de Delta, samen met je maat, waarbij je – slim rekening houdend met wind en getij – een eigen route uitstippelt langs havens en door geulen die door de jury zijn opgegeven. Tien van die vaardoelen zijn verplicht, met de andere kun je punten verdienen. Het duo dat de verplichte doelen heeft gehaald én de meeste punten heeft gescoord, is winnaar. Bij de start maakt de jury de lijst met zeilaanwijzingen bekend. De Vlissingse Vereniging voor Watertoerisme Schelde organiseerde in september de Duotocht voor de veertigste keer. Rob en Bouke kozen voor een extra uitdaging: meedoen met de redactieboot *Zoef*: 6,20 meter tussen de stevens, geen buis- kap en ter accommodatie één spiritusbrandertje.

Spannend weer

In de week voorafgaand aan de tocht dansen de weersverwachtingen als een jojo tussen een verontrustende 40 knopen wind en fijn zeilweer dat niet boven de 24 knopen uitkomt. Weerkaartjes en commentaren gaan over en weer in de groepsapp. Op eerdere tochten met *Zoef* bleek dat tussen de 20 en 24 knopen wind de grens ligt tot waar de boot op alle windkoersen goed is te zeilen. We besluiten ons niet te laten ontmoedigen. Dit jaar doen twintig duo's mee. De bootlengtes variëren tussen de 9 en 11 meter, met uitschieters naar 6,2 (*Zoef*) en 13,5 meter (*Beleving*). Op de woensdag van de start liggen alle boten in Vlissingen gereed, de zeilen alvast gereefd, op sommige boten dubbel. Wij zijn ook voorbereid: aan boord staat een joekel van een thermoskan gevuld met kokend water; een spiritusbrander onder zeil is geen goed idee op *Zoef*. Als aanvulling op onze zeilpakken nemen we twee vormloze neopreen vissermanskpakken mee plus een aantal sets droge kleding. In de kuip installeren we een waterdichte navigatie-unit.

Uur U

De Duotocht stuurt de deelnemers door alle uithoeken van de Delta. Op die bewuste woensdag in september zitten in de kantine van de Vlissingse watersportvereniging Schelde 39 mannen en een vrouw. Deze duo's gaan zichzelf zwaar op de proef stellen, maar doordat er ook competitie in het spel is, puzzelt elk team, als was het een partij schaken, op de slimste strategie. Zodra de zeilaanwijzingen op het projectiescherm verschijnen, begint het in veertig hoofden te ratelen. Iedereen zoekt naar de beste match tussen de vaardoelen op het scherm en alle opties die van tevoren zijn overwogen aan de hand van wat al bekend is over wind en tij. Voor *Zoef* hebben Bouke en ik drie scenario's uitgewerkt, alle drie met hetzelfde uitgangspunt: zo min mogelijk harde tegenwind op het grootste water. Hoog aan de wind tegen steile golven inhakken is onze achilleshiel, vooral als die wind ook nog vlagerig is. Vooral de eerste opdracht schopt veel in de war: 'Iedereen in konvooi over de Westerschelde naar Hansweert'. Deze aanwijzing komt voort uit het gestremde Kanaal door Walcheren en de stormwaarschuwing voor het hele Nederlandse kustgebied. Er valt dit jaar dus geen 'slimste start' te kiezen. Pas vanaf Wemeldinge, waar het Kanaal door Zuid-Beveland in de Oosterschelde uitkomt, kan iedereen zijn eigen plan gaan trekken. Koert Marinussen, schipper van de Dehler 25 *Sigmund*, schetst hoe hij het hele jaar al bezig is geweest: "Dit wordt mijn vijfde. Mijn voorbereiding begon toen de datum voor dit jaar bekend werd gemaakt. Zo heb ik meteen een lijst gemaakt van getijgegevens voor de verschillende locaties. Dat overzicht hangt nu in de kajuit, in zo groot mogelijke letters. Onderweg zoeken in tabellen werkt niet. Verder ligt er een stapel A4'tjes met daarop een simpel kaartje van de

Even na de start
in de zeesluis van
Vliessingen.

We fotograferen elkaar, meestal met bewegende mobieltjes.

De halshoek, provisorisch vastgezet.

Delta, zodat ik onderweg mijn routeplan kan schetsen of wijzigen. Op vakantiedagen en in weekenden verken ik de havens, aanlegplaatsen en geulen die mij minder bekend zijn. Maar het meest heb ik aan mijn jaarlijks groeiende tekstbestand 'Adviezen aan mezelf'. Sommige adviezen zijn langjarige mantra's, zoals 'Stroom mee, stroom mee, stroom mee', wat ik overigens een eindje verderop nuanceer met: 'Bij voldoende wind en geen kruisrak mag een stukje tegenstroom ook wel.' Eén advies is dik onderstreept: 'Maak een plan en hou je d'r an.' Daar denk ik altijd stiekem bij: 'Of pas het an.' Maar dat schrijf ik niet op."

Vaarplan Zoef

In ons voorlopig plan voor een start via de Westerschelde zouden we beginnen met een uur niets doen. Door die uitgestelde start zouden we precies voldoende water onder onze (deels optrekbare) kiel hebben om binnen te komen in de getijdenhaven Hoedekenskerke, vermoedelijk een puntenhaven, terwijl alle snelle starters erlangs zouden moeten varen. Leuk bedacht, maar door het aanbrengtraject naar Hansweert niet meer aan de orde. We zeilen in konvooi. De wind neemt wat af en het rif kan uit het zeil. Natuurlijk pakken we op de hoek bij Baarland de binnenbocht door de nieuwe, zich steeds meer uitdiepende geul die nog geen laterale betonning heeft. De nacht valt en de toplichten van de kopgroep raken uit zicht. Die snelle boten komen we weer tegen in de sluis van Hansweert. Ons oorspronkelijk plan was gebaseerd op veel wind in de eerste dagen en minder wind in de tweede helft van de tocht. Maar in de recente verwachting is dit omgekeerd. Tussen nu en morgenmiddag waait het gemiddeld zuidwest 18 tot 20 knopen, ideaal om in relatief beschut water alle Oosterscheldedoelen in één vloeiende beweging met stroom mee te bezeilen. Dan moeten we daarna snel de noordelijke doelen afwerken. We willen zo veel mogelijk tijd overhouden voor het zware tegenwindse traject terug, met als intermezzo's de doelen in de Grevelingen en het Veerse Meer.

Tegenslag

We zeilen met het tij mee naar keuzedoel Lodijkse Gat (wie komt daar nou ooit in het holst van de nacht, in die ondiepe uithoek?) en via de Bergsedieps sluis naar het keuzedoel Tholen, samen al 12 punten. Terug hebben we, na de sluis, afgaand tij mee, helemaal tot aan de verplichte Betonhaven bij de Oosterscheldekering. Onderweg zien we het dag worden en natuurlijk pakken we de keuzedoelen Goesche Sas, Kats en Colijnsplaat mee, samen weer 4 punten. De doelen Dortsman en Gorishoek bewaren we voor de terugtocht. Die vragen nu te veel tijd, waardoor we uit het ritme van het tij raken. Dankzij de korte mast van Zoef hoeven we niet over te steken naar het beweegbare deel van de Zeelandbrug bij Zierikzee. Eenmaal in de Betonhaven, een vierkant gat zonder enige voorziening, wakkert de wind weer aan, in vlagen boven de 25 knopen. We moeten reven, maar dat lukt niet. Hoe we ook met vingers, tang en ander gereedschap aan het boutje van de leuwerstopper draaien, wrikken, duwen en

trekken, hij gaat niet meer van zijn plaats. Het oog in de halshoek van het eerste rif blijft tien centimeter boven de reefhaak steken. We improviseren met zeilbandjes een paar stropen voor de halshoek en vervolgen de tocht. Een tweede rif kunnen we op deze manier niet steken. We bellen de redactie. Misschien heeft iemand daar een oplossing of kunnen ze een tuigerij raadplegen? Er komen foto's binnen van het bewuste onderdeel, maar geen oplossing waarmee wij onderweg iets kunnen.

Billen knijpen

Na de Betonhaven volgt het verplichte doel Burghsluis. De kortste weg daarheen loopt via het niet-bebakend (nieuwe) Oliegeultje, door de uitloper van de Roggenplaat. Het wordt ontraden om daar zonder lokale kennis doorheen te varen, maar het is typisch des Duotochts om dat juist wél te doen, wanneer je meent dat je verantwoord een grens kunt verleggen. Om die reden geven de zeilaanwijzingen voor het verplichte doel 'Rondje om de Roggenplaat' een alternatief. Schippers moeten dus niet, maar mogen wel over de plaat als ze het aankunnen. Wij durven het aan omdat in onze navigator de allerlaatste update zit van de ENC-kaart Zeeland, van Rijkswaterstaat. Die is nog geen week oud. De kaart laat het bodemprofiel zien met een heel fijn grid. Het daarvoor gebruikte rekenmodel heeft een nauwkeurigheid van 98 procent voor een flauw hellende waterbodem. Onderweg naar het geultje tekenen we heel precies de beste routelijn in de kaart. Dan koersen we recht op de plaat af, in blind vertrouwen. Het opkomend water stroomt er kolkend overheen, bijna haaks op onze koerslijn. Om op die lijn te blijven moeten we tot aan de wind oploeven. Dat herinnert ons eraan dat het hard waait; we hangen beiden aan loef in het gangboord. Onze route is perfect: nergens minder dan 2,5 meter water. "Billen knijpen!" is de uitroep die we later meerdere malen van anderen horen. Meerdere deelnemers hebben in het Oliegeultje een grens verlegd.

Plan aanpassen

De haven van Burghsluis voelt aan als een beschutte binnentuin. Even gunnen we onszelf tien minuten rust – zeker niet langer, want dan wordt het steeds moeilijker om weer door te gaan. Sinds gisterochtend hebben we niet meer geslapen. Het rondje om de Roggenplaat zit er niet in. Dan zouden we veel te laat bij de getijdenhavens Stavenisse en Sint Philipsland aankomen. Als alternatief kunnen we op het Hollandsch Diep Strijensas aandoen. Onderweg naar Stavenisse slaat de 'man met de hamer' toe. Koken gaat niet. Om energie te houden eten we om de paar uur dikke boterhammen met gepeperde Surinaamse pinda's, maar dat blijkt niet voldoende. *Zoef* is een veeleisend bootje. Om beurten solozeilen en rusten – wat het plan was – blijkt onmogelijk. Alle spieren zijn permanent in actie. Constant hebben we het gevoel op een Laser in een wedstrijd baan te zitten. Even ontspannen binnen liggen is aan lijzijde taboe en aan loefzijde onmogelijk. Op relatief rustige momenten tussen de buien door kan een van ons hooguit aan loef even plat op het dek liggen. Tot nu toe komen we goed mee in de tocht en halen we punten binnen. Maar dit gaan we nooit volhouden.

Constant hebben we het gevoel op een Laser in een wedstrijd baan te zitten

Onder deze omstandigheden heb je een boot nodig die goed voor je is. Het hoge woord komt eruit: we voeren alleen nog de verplichte opdrachten uit, zodat we reglementair kunnen finishen, en stoppen met jagen op punten. In de tijd die vrijkomt, gaan we beter voor onszelf zorgen. Na Sint Philipsland zullen we doorvaren tot de wachsteiger aan de noordzijde van de Volkeraksluis, daar goed eten en een paar uur slaap pakken.

De grens

Als we door de Krammersluis zijn, ligt het traject naar de Volkeraksluis schijnbaar probleemloos voor ons. Met nog steeds dat ene rif in het zeil ligt *Zoef* onder een constante bakstagwind redelijk stabiel en vaart weer eens boven haar rompsnelheid. Bouke stuurt door het smalle geultje Noord van de Noordplaat. Ik ga binnen even op een van de banken hangen. Eenmaal het geultje voorbij ziet Bouke achter zich het zicht minder worden. Na een etmaal waarin nat en droog elkaar constant afwisselden, gaat hiervan geen waarschuwing meer uit. Dan, opvallend geruisloos, neemt een onzichtbare kracht de boot in zijn greep, draait haar in een oogwenk een kwartslag naar stuurboord en gooit haar plat. Het lukt Bouke om de fokkenschoot te laten schieten. De onderste sluiting van de grootschoot is al uit zichzelf losgesprongen. Er volgt een oorverdovend kabaal van slaande zeilen. Als ik weer weet wat onder en boven is, haast ik me naar buiten. We drijven de vaargeul in. Van beide kanten naderen schepen. De fokkenschooten zijn door het slaande zeil in een grote knoop rond de relingdraad gevlochten. Ik moet met mijn volle gewicht aan de haallijn hangen om het voorzeil binnen te rollen. Bouke trekt bij de mast het grootzeil leuwer voor leuwer naar beneden. Striemende regen gutst over ons heen. Gelukkig start de buitenboordmotor onmiddellijk.

Hazen-slaapje in het gangboord; nou ja, slaap...

Koert Marinessen, schipper van de Dehler 25 Sigmund: "Is dit nou zon?"

Eenmaal buiten de tonnen zeilen we op het geklaarde voorzeil naar de Volkeraksluis. We meren af aan de beschutte kant van de steiger, eten wat en vallen vrijwel direct in een diepe slaap.

Handdoek in de ring

Vrijdagochtend worden we allebei vroeg wakker. Als eerste bekijken we de weersverwachtingen. Die zijn meedogenloos: vrijdagmiddag en zaterdag kans op meer dan 40 knopen wind. We weten wat dat betekent en besluiten uit de tocht te stappen. Liever hier, met alles onder controle, de handdoek in de ring te gooien dan ergens op een nog onbekend moment en onbekende plaats het gevecht met water en wind te verliezen.

Umoya, een Dehler 34, legt bij ons aan. "Koffie, mannen?" Schipper Johan Verhoeven en zijn maat Peter hebben alle tijd, want met hun hoge mast moeten ze wachten tot de Haringvlietbrug draait. In de riante kajuit, waar we wegzakken in zachte kussens, komt echte espresso op tafel. Johan besloot al vóór de start alleen de verplichte opdrachten uit te voeren. "Wij zijn pas sinds kort zeilvrienden. Peter is een goede zeiler, maar heeft tot nu toe alleen in kleine open boten gevaren. Wij gebruiken deze tocht om goed op elkaar ingespeeld te raken." Zo definieert elk duo zijn eigen uitdaging. Wie goed aankomt, mag zich met recht een winnaar noemen. Collegialiteit is sterker dan competitie.

Wenkend perspectief

Als we *Umoya* nawuiven, staat er een fijne wind en breekt de zon zelfs door. Zon! De groepsapp komt onmiddellijk tot leven. Er verschijnt een foto van Koert Marinessen van *Sigmund* die in een geel zeilpak het zonlicht reflecteert en uitroept: "Is dit nou zon?" En Mathijs de Jong van *Inca* post een foto van zijn zonovergoten dek met daarboven een ongereefd grootzeil: "Voor het eerst deze tocht!" De euforie is van korte duur. In de middag wakkert de wind weer aan tot tussen de 25 en 30 knopen. Later breekt op *Inca* bij de mastvoet een dubbel blok, waardoor zowel grootzeil als fok omlaag komen. Bijna alle boten bevinden zich in de noordelijke Deltawateren, elk met een eigen

plan. Eén ding hebben ze gemeen: de opdracht om uiterlijk om 22.00 uur in een haven af te meren, voor de eerste en enige verplichte rust van tien uur. Na tien uur heerst er op de groepsapp absolute radiostilte.

Beslissende zaterdag

De zaterdag en aansluitende nacht vormen in bijna elke Duotocht een beslissende slotfase. In die laatste dertig uur tot aan de finish moet alles op zijn plek vallen. Wie te veel op punten heeft gejaagd, zal misschien niet meer alle verplichte doelen halen. Wie te voorzichtig is geweest, komt vroeg over de finishlijn en kan spijt krijgen van gemiste kansen. Reservetijd hebben is belangrijk, weten ervaren deelnemers, maar als die tijd niet nodig blijkt, is het fijn als het vaarplan nog een paar onbenutte keuzedoelen kent. Deze zaterdag is er maar één vraag die alle duo's bezighoudt: hoe komen we veilig en goed terug? De stront waait van de dijken. Er komen meldingen binnen van 48 knopen op de windmeter. Trek daar wat af voor het effect van een zwaaiende mast, dan blijft er nog steeds windkracht 9 tot 10 over. Het Volkerak met storm tegen is door de korte, steile golfslag en de drukke scheepvaart een water om beducht voor te zijn. Maar het zwaarst is toch het 15 mijl lange traject Keeten-Oosterschelde, tot aan de Zandkreeksluis die toegang geeft tot het Veerse Meer. In dat lange en diepe geulenstelsel krijgen golven de kans zich hoog op te bouwen. De stroomrichting moet je maar nemen zoals die is.

Koert Marinessen heeft zijn 25-voeter compleet dichtgereefd en schiet door het ruitje in zijn sprayhood de mooiste foto van deze tocht. Op *Umoya* leert Johan van der Hoeven zijn maat Peter hoe je 'het pad door de golven' kunt herkennen en gebruiken: "Het is een topervaring om

In de kleine wereld achter de buiskap van *Sigmund* lijkt het geweld wat minder dichtbij.

de boot zo mooi onder controle te hebben." *Massimo*, de Hanse 325 van Rob van Stigchel, is er vlakbij. Zijn maat Wessel zet zich schrap in de dansende kuip en filmt met een vaste hand anderhalve minuut de dansende *Umoya*; je vindt het filmpje op Zeilen.nl (zoek: Duotocht).

Meesterzet

Voortdurend is er de dreiging dat bruggen wegens te harde wind niet meer zullen draaien. De Oosterscheldebrug geeft inderdaad een aantal uren dubbel rood. De Zandkreeksluis blijft in bedrijf. Ricardo Beuken van *Joanna* denkt: "Als ik door die brug kan, dan kan ik ook weer terug." Na zijn verplichte doel op het Veerse Meer doet hij dat dan ook: hij zeilt via het Kanaal door Zuid-Beveland naar de Westerschelde en vecht zich in wind tegen tij voor een laatste paar punten naar Breskens. Deze meesterzet levert hem bij de uitslag nét dat ene puntje meer op, waardoor hij met 75 punten bovenaan komt te staan. Deze actie zal Harm Roelofs van *Watertuin* nog lang heugen. Elke kans om punten te pakken heeft hij benut. Op het Veerse Meer lag hij na zijn laatste verplichte doel voor de modderige kreek naar Oranjeplaat, een keuzehaven met 3 punten. Maar Harm en zijn maat waren kapot. Ze konden het risico op vastlopen niet meer aan en besloten het erbij te laten. Achteraf hadden ze spijt, maar op dat moment was het een goed besluit, blijkt uit zijn journaal: "Het gaat snel slechter met ons door vermoeidheid. We doen opeens dingen tegelijk of juist allebei niet. Bij een overstagmanoeuvre hebben we opeens niet meer scherp aan welke kant de lierhendel moet. We moeten op tijd bij de brug in Middelburg zijn, maar ik kan niet meer rekenen..." Niet alleen aan wat boten kunnen incasseren, zit een grens.

Slechts een paar boten in de grote, lege Delta, en dan toch nog een bakboordkwestie.